

Agnieszka Bajor

"Bibliografia regionalna powiatu chrzanowskiego : za lata 2000–2002 : wybór; Bibliografia regionalna powiatu chrzanowskiego : za lata 2003–2005 : wybór", red. Olga Nowicka, Chrzanów 2005 : [recenzja]

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 39/2, 492-496

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

się jednak formułować, to należy je oprzeć najpierw na wszechstronnej bazie źródłowej oraz roztropnie interpretować źródła.

Mimo powyższych uwag dyskusyjnych i postulatów, publikacja niniejsza wpisuje się w kolekcję cennych wydawnictw źródłowych dotyczących dziejów Kościoła katolickiego w XX w. na terenach południowo-wschodnich Rzeczypospolitej. W sytuacji zniszczenia czy niedostępności archiwaliów kurii lwowskiej tego okresu, takie wydawnictwa, jak m.in. kolekcja korespondencji, są ważnymi przyczynkami do wyjaśniania w prawdzie skomplikowanej historii XX w., zwłaszcza lwowskiego Kościoła lokalnego i stosunków polsko-ukraińskich w tym wieku. W przyszłości mogą być podstawą do trwałego, bo opartego na prawdzie pojednania między tymi narodami, skazanymi na dobre sąsiedztwo.

Ks. Józef Krętosz

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2006, t. 39, z. 2, s. 492–496

Bibliografiai regionalna powiatu chrzanowskiego: za lata 2000–2002 (wybór), red. Olga Nowicka, Starostwo Powiatowe w Chrzanowie, Miejska Biblioteka Publiczna w Chrzanowie pełniąca funkcję Biblioteki Powiatowej – Chrzanów: Starostwo Powiatowe w Chrzanowie; Miejska Biblioteka Publiczna w Chrzanowie pełniąca funkcję Biblioteki Powiatowej, 2005, 166 s.

Bibliografia regionalna powiatu chrzanowskiego: za lata 2003–2005 (wybór), red. Olga Nowicka, Urząd Miejski w Chrzanowie, Miejska Biblioteka Publiczna w Chrzanowie pełniąca funkcję Biblioteki Powiatowej – Chrzanów: Urząd Miasta w Chrzanowie; Miejska Biblioteka Publiczna w Chrzanowie pełniąca funkcję Biblioteki Powiatowej, 2006, 162 s.

Współczesny polski regionalizm przejawia się w zainteresowaniu kulturą, historią i tradycją regionów. Poczucie tożsamości regionalnej oraz identyfikacja z określonym terytorium jest obecnie często uświadamianym zjawiskiem życia społecznego. Niebagatelną rolę w tych procesach odgrywa coraz częściej bibliografia terytorialna.

W 2005 i 2006 r., dzięki pomocy finansowej Starostwa Powiatowego w Chrzanowie oraz Urzędu Miasta w Chrzanowie, ukazały się omawiane bibliografie powiatu chrzanowskiego. Przygotował je Zespół Działu Informacyjno-Bibliograficznego MBP, a opisy zebrały: Olga Nowicka, która jest jednocześnie redaktorką tego wydawnictwa, Ewelina Langer i Anna Gluch. Do zespołu opracowującego bibliografię za lata 2003–2005 dołączyła Anna Niemczyk.

Według słów Redaktorki bibliografii, zamysł stworzenia nowoczesnego źródła informacji regionalnej w bibliotece w Chrzanowie powstał w 1998 r., kiedy to założono regionalną kartotekę kartkową, przeniesioną w 2001 r. do programu SOWA2, będącego jednocześnie programem edycyjnym przygotowywanych w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym omawianych bibliografii. Użytkownicy biblioteki mają więc do swojej dyspozycji dwa rodzaje źródeł informacji o regionie: zbiory regionalne, obejmujące książki, czasopisma, wycinki prasowe i dokumenty życia społecznego (druki ulotne, informatory, mapy, plany, fotografie, dokumenty audiowizualne i elektroniczne) oraz regionalną kartotekę bibliograficzną w postaci tradycyjnej oraz elektronicznej bazy danych, uzupełnianej na bieżąco oraz re-

trospektywnie opisami bibliograficznymi. Baza elektroniczna w 2006 r. została udostępniona na stronie www MBP pod adresem <http://www.mbp.chrzanow.pl>.

Obie adnotowane bibliografie (zastosowano niewielkie adnotacje treściowe) należą do grupy retrospektywnych bibliografii terytorialnych przedmiotowych (częściowo rzecz jasna i podmiotowych), których zadaniem jest zebranie materiału piśmienniczego na temat Chrzanowa i powiatu chrzanowskiego w jego administracyjnych i historycznych granicach. W pierwszej bibliografii zgromadzono aż 4692, a w drugiej 2815 opisów bibliograficznych. Źródeł opracowania bibliografii poszukiwano w dostępnej w Dziale Regionalnym MBP regionalnej i lokalnej prasie (np. „Gazeta Krakowska”, „Głos Trzebini. Miesięcznik Samorządowy”, „Przełom – Tygodnik Ziemi Chrzanowskiej” wraz z licznymi dodatkami: „Cztery kółka i spółka”, „Dla seniorów”, „Dod. budowlany – mieszkania” itd.), w regionalnych periodykach branżowych („Alchemik – Miesięcznik Załogi Zakładów Chemicznych «Alwernia» i Gminy Alwernia”, „Koncern – Gazeta Południowego Koncernu Energetycznego”), czasopismach organizacji religijnych i społecznych („Biuletyn Klubu Inteligencji Katolickiej w Chrzanowie”, „Orzeł Skalny. Informator Oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego – Chrzanów, „Parafialnik”), prasie ogólnopolskiej, ze szczególnym uwzględnieniem regionalnych dodatków („Gazeta Wyborcza”, „Gość Niedzielny”, „Mówią Wieki”, „Polityka”). W pierwszym tomie omawianej bibliografii podstawą przygotowania opisów było 35 periodyków, a w drugim tomie – 24 tytuły prasowe.

W obu bibliografiach zastosowano układ chronologiczny według dat opublikowania artykułów. W obrębie każdego rocznika zastosowano z kolei porządek działowy, a następnie szeregowanie alfabetyczne tytułów artykułów (opublikowanie suplementów bibliografii zawierających uzupełnienia opisów, także opisów innych typów dokumentów poza artykułami czasopiśmienniczymi jest dopiero planowane).

Na układ składa się 15 głównych działów tematycznych oraz szereg poddziałów (aż do trzeciego stopnia ich podziału). Są to: 1. Zagadnienia ogólne, 2. Środowisko geograficzne (Przyroda), 3. Ludność, 4. Historia, 5. Etnografia, 6. Kultura i sztuka, 7. Edukacja, 8. Kultura fizyczna. Sport, 9. Życie gospodarcze (od 1945 r.), 10. Życie społeczne i polityczne (po 1945 r.), 11. Ochrona zdrowia, 12. Zagadnienia prawno-administracyjne, 13. Wojsko. Obrona cywilna, 14. Językoznawstwo. Literatura piękna (brak tego działu w 2000 r.), 15. Zagadnienia wyznaniowe. W pierwszym dziale zagadnień wydzielono np. Publikacje ogólne dotyczące Chrzanowa i regionu (od 1945 r.), Poszczególne miejscowości (od 1945 r.) oraz Biografie. Znani ludzie. W dziale tym uwagę zwracają opisy tekstów poświęconych rozwojowi Chrzanowa i powiatu, dziejom miast, np. Rozkochowa, Sierszy, Bołęcina, Libiąża oraz liczne biogramy i wywiady z ludźmi wywodzącymi się lub działającymi w regionie i dla niego, np. z Henrykiem Wróblem, kolekcjonerem pamiątek górniczych czy Januszem Makuchem, dyrektorem I Liceum Ogólnokształcącego w Chrzanowie.

Problematykę ochrony lasów i ujęć wody, ekologicznych ścieżek edukacyjnych, konkursów ekologicznych, rozwoju miejskich parków, a przede wszystkim warunków uprawiania krajoznawstwa, agroturystyki i turystyki – indywidualnej oraz zorganizowanej (Klub Spacerowicza, Koło PTTK Fablok w Chrzanowie, Polskie Towarzystwo Tatrzańskie) – można odnaleźć w dziale drugim. W publikacjach opisano walory rekreacyjne np. szlaków Babice-Bobrek czy znajdujących się na szlakach ważniejszych zabytków, jak klasztoru o.o. Bernardynów w Alwernii czy synagogi przy chrzanowskim placu Estery.

Skromnie prezentuje się dział 3. Ludność, w którym można jednak znaleźć opisy artykułów poświęconych np. mieszkającym w Chrzanowie i Trzebini repatriantom z Kazachstanu, historii chrzanowskich Żydów (w poddziale: Mniejszości narodowe. Dzieje Żydów w Chrzanowie) czy zagadnieniom demograficznym powiatu chrzanowskiego.

Niewiele opisów znajdziemy także w podziałach Historii: Archeologii, Historii do 1918 r. oraz Historii od 1918 do 1939 r. Nieco tylko bogatsze materiały zebrano za okres 1939–1945. Są to głównie opisy losów wojennych bohaterów wywodzących się z tych terenów, np. Jana Oczkowskiego czy Juliana Pałka oraz dzieje wyzwalań poszczególnych miejscowości powiatu chrzanowskiego.

Niezwykle ciekawych wiadomości można się dowiedzieć z tekstów umieszczonych w dziale 5. Etnografia. Zebrano tu informacje na temat zwyczajów świątecznych, dożynek, regionalnych zespołów ludowych – obrzędowych i muzycznych, rozwoju młynarstwa w Regulicach, garncarstwa w Brodłach itp. W dziale tym można także odnaleźć opisy spotkań małopolskich regionalistów.

Jednym z największych działów jest 6. Kultura i sztuka, wraz z licznymi opisami bogatej działalności edukacyjnej i kulturalnej na terenie powiatu chrzanowskiego instytucji, takich jak: Miejska Biblioteka Publiczna w Chrzanowie i Trzebini (opis imprez dla młodych i starszych czytelników, rozwoju czytelnictwa w regionie, komputeryzacji bibliotek publicznych, przeglądy zbiorów bibliotecznych – np. zbiorów poświęconych problematyce ekologicznej); Wszechnica Chrzanowska; muzea – Muzeum w Chrzanowie, Dom Urbańczyka w Chrzanowie, Muzeum Pożarnictwa w Alwernii; Dwór Zieleniewskich; domy kultury; Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji; Teatr Ekspresji z Chrzanowa. Odrębnie przedstawiono działalność wystawienniczą i muzyczną na terenie powiatu. W dziale zaprezentowano również lokalne media – prasę, kino, radio i telewizję. Nie zabrakło relacji z ważnych w terenie przedsięwzięć – Dni Chrzanowa, Festiwalu Muzyki Kameralnej i Organowej, Małopolskiego Przeglądu Grup Kolędniczych „Herody”, Wyborów Miss Ziemi Chrzanowskiej, Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego „O herb Grodu Miasta Chrzanowa”.

Publikacje poświęcone funkcjonowaniu w lokalnej społeczności przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich, zawodowych oraz wyższych (Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu, Ośrodek Dydaktyczny Politechniki Krakowskiej) zamieszczono w dziale 7. Edukacja. Tu także ogłoszono biogramy znanych w regionie pedagogów.

Działalność ośrodków rekreacji – basenów, klubu piłkarskiego, paralotniarskiego i modelarskiego można odnaleźć w kolejnym dziale 8. Kultura fizyczna. Sport (nie jest podzielony na poddziały).

Współczesna problematyka gospodarki, regionalnego budżetu, perspektywicznego rozwoju miast, budownictwa, przemysłu (w tym górnictwa), gospodarki wodnej, wiejskiej, komunikacji, handlu, finansów, gospodarki komunalnej i mieszkaniowej jest reprezentowana równie szeroko jak kultura i sztuka regionalna oraz życie społeczne i polityczne (po 1945 r.). W tym ostatnim dziale odnotowano np. ważne dla regionu wizyty gości ze świata polityki z kraju i zagranicy. Tu również czytelnicy odnajdą opisy współczesnych patologii społecznych – alkoholizmu i narkomanii, a także bezrobocia. Przedstawiono też działalność partii politycznych (np. AWS) oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych, np. Galicyjskiego Klubu Górskiego w Chrzanowie, Regionalnego Stowarzyszenia Diabetyków w Chrzanowie oraz Chóru „Echo”.

Opisy historii, funkcjonowania i prywatyzacji ośrodków zdrowia, szpitali oraz statystyki zdrowia w regionie umieszczono w dziale 11. Ochrona zdrowia.

Działanie lokalnej administracji (zarządy dróg, rady osiedli) oraz władz samorządowych (podobnie jak w dziale 9. informacje na temat budżetów gminnych) opisano w dziale 12. Zagadnienia prawno-administracyjne. Tu zamieszczono opisy uchwał z posiedzeń lokalnych radnych, przybliżono wyniki wyborów samorządowych, przedstawiono działalność chrzanowskiego Sądu Rejonowego. Omówiono ponadto rozwój instytucji czuwa-

jących nad lokalny bezpieczeństwem, np. Straż Miejską w Chrzanowie, Ochotniczą Straż Miejską w Trzebini, Libiążu, Komendę Powiatową Policji w Chrzanowie itp. Bardzo skromnie i niestety mało wyraziście prezentuje się dział 13. Wojsko. Obrona cywilna, z którego właściwie można było zrezygnować.

Kilka publikacji odnotowanych w dziale 15. Zagadnienia wyznaniowe dotyczyło budowy kurhanu, czyli Ośrodka Pamięci Zmarłych w Karniowicach (niestety niekonsekwentnie, bowiem opisy znajdują się zarówno w dziale: Zagadnienia wyznaniowe, jak i poddziale: Kościół katolicki). Nieliczne publikacje dotyczyły działalności Zboru Adwentystów Dnia Siódmego w Balinie oraz Świadków Jehowy w Libiążu. W ramach działu wydzielono opisy konsekracji katolickich kościołów, np. w Psarach, Sierszy, Chrzanowie, przedstawiono dzieje sanktuarium w Płokach czy kościoła św. Mikołaja w Chrzanowie itp. Wśród opisanej problematyki przeważa tematyka historyczna oraz sprawozdania np. z Dni Kultury Chrześcijańskiej w Płokach. W poddziale: Sylwetki z kolei zamieszczono opisy działalności okolicznych proboszczów oraz np. związków Karola Wojtyły z klasztorem Salwatorianów w Trzebini.

Posługiwanie się obiema bibliografiami jest ułatwione dzięki dołączeniu materiałów pomocniczych w postaci indeksów autorskich, przedmiotowych, wykazów ważniejszych skrótów i symboli stosowanych w bibliografii (głównie akronimów nazw organizacji i instytucji) oraz wykazów tytułów czasopism wykorzystanych w bibliografii oraz ich skrótów. Dziwi jednak fakt, że indeksy autorskie i przedmiotowe zostały opracowane oddzielnie do każdego rocznika, a nie jeden wspólny na końcu każdego z tomów. To z pewnością najpoważniejsze uchybienie omawianych bibliografii. Tak pomyślane indeksy nie pozwalają czytelnikom na łatwe przeszukiwanie całości bibliografii, ale tylko jej części. Ponadto w indeksach autorskich nie zastosowano odsyłaczy od podwójnych nazwisk.

Użytkowanie bibliografii ułatwia prawidłowo skonstruowany system odsyłaczy, zapobiegający dublowaniu opisów, a informujący zainteresowanych problematyką o umieszczeniu opisów, trzeba podkreślić, sporządzonych zgodnie z obowiązującymi normami bibliograficznymi, w innych działach tematycznych.

Ze wstępów zamieszczonych w obu tomach bibliografii wynika, że spisy te są pierwszymi tego typu wydawnictwami opublikowanymi przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Chrzanowie i zapewne tym należy sobie tłumaczyć niewielkie pomyłki, jakie popełniono przy ich opracowaniu. Na przykład we „Wstępach” do bibliografii użyto nieprawidłowo określenia „zakres chronologiczny”, podczas gdy w metodyce bibliograficznej obowiązuje pojęcie „zasięg chronologiczny” na określenie okresu opublikowania ujętych w bibliografii dokumentów. Autorka wstępu pisze zresztą o tym, że zakres ten został wyznaczony przez cechy treściowe dokumentów i obejmuje lata 2000–2002 lub 2003–2005, tymczasem cechy treściowe dokumentów nie obejmują takiej cechy dokumentu, jaką jest ich data wydania. Ta cecha należy do cech wydawniczo-formalnych. Drobnych uchybień można się także dopatrzeć w wykazach ważniejszych skrótów i symboli stosowanych w bibliografii. Nie było chyba potrzeby, skoro sam tytuł powiada, że objaśniano tylko ważniejsze skróty, by objaśniać tak powszechnie używane, jak np. „dr”, „ha”, „im.”, „itp.”, „ks.”, „mln”, „nr”, „pt.”, „f.”, „s.”, „śp.”, „św.”, „tzw.”, „wg” czy „zł”.

Nie do końca jest zrozumiałe wydzielenie w ramach działu 10. Życie społeczne i polityczne (po 1945 r.) poddziału: Uroczystości i obchody, w którym znajdziemy np. opis obchodów 95-lecia Związku Nauczycielstwa Polskiego w Chrzanowie. Zagadnienie to można umieścić wśród opisów związanych z edukacją. Słuszniejsze chyba byłoby także przeniesienie poddziału: Życie literackie, umiejscowionego w obrębie: Kultury i sztuki, w którym można znaleźć opisy nie tylko konkursów literackich, ale także teksty poświęcone poezji lokalnych twórców, np. Anny Hostyńskiej, Marii Pieszczyńskiej, Katarzyny Tomczyk itd., do działu 14. Językoznawstwo. Literatura piękna.

Wymienione uchybienia można jednak łatwo skorygować, nie stanowią one źródła większych problemów dla użytkowników, a inicjatywy wydawania bibliografii terytorialnych należy zauważać i pochwalać. Dzięki omówionym bibliografiom powiat chrzanowski jawi się czytelnikom jako region o bogatej kulturze i tradycji. Tego rodzaju źródła informacji pozwalają na uzupełnienie wiedzy o otaczającej nas rzeczywistości, poznajemy region, w którym żyjemy, zdobywamy o nim niejednokrotnie unikatową wiedzę, którą mogą z pewnością wykorzystać regionaliści, badacze dziejów kultury, zagadnień gospodarczych, społecznych i politycznych regionów, pisarze, dziennikarze, prasoznawcy, a wreszcie nauczyciele i uczniowie.

Agnieszka Bajor